

АНГЛИС ТИЛИ САБАГЫНДА ОБОНДУУ ЫРЛАРДЫ КОЛДОНУУНУН АЙРЫМ ЫКМАЛАРЫ

Чет тилдерин окутууда обондуу ырларды колдонуу, өзгөчө, окутуунун баштапкы этабында өз актуалдуу ыкмалардын бири болуп эсептелинет. Мындай лингво жана өлкө таануу материалы менен иш алып баруу чет тилин жаңы үйрөнүш жаткандарды ар тараптан өңүккөн инсан кылып тарбиялоодо абдан жакшы өбөлгө тицет, анткени үйрөнүшүчүлөрдүн жаши курагына, билим деңгээлине, кызыкчылыктарына жараша атайын тандалган ырлар алардын образдык ой жүцүртүшүсүн стимулдаштырып, чет тилин үйрөнүшүгө шыктандырат.

Окутуучулар англис тили сабагында обондуу ырларды көптөгөн максаттар менен колдонушат:

- кайсы бир кептик теманы, жабы лексиканы тааныштырууда;
- кептик лексиканы же жабы лексиканы кайталап, бышыктоодо;
- жалпы мүнөздөгү каталарды ондоо үчүн;
- элестүү түшүнүүнү өөрчүтүү үчүн;
- сабакта жебил атмосфера түзүп, пайдалуу эс алуу үчүн;
- сабакты түрлөнтүп, кызыктуу өтүү үчүн;
- бардык студенттерди активдештирүү үчүн.

Жогоруда аталган максаттарга жетүү үчүн бир топ кызыктуу ыкмалардын колдонулушу зарыл. Ал ыкмаларды окутуучу өз студенттеринин денгээлине жараша жана окуу программасына ылайык тандап алышы керек.

Биз төмөндө сөз кыла турган айрым ыкмалар студенттердин ой-жүгүртүүсүнө, сабакта активдүү иш алып барууларына жана да көптөгөн максаттарды камтыган ар кандай техникаларды өзөштүрүүлөрүнө чоь жардам берет деп ишенебиз.

I. Ыкма: Угуп элестетүү жана сүрөтүн тартуу.

Ыр: “In the jungle” (Америка элинин бешик ыры).

Колдонуучу каражаттар: Барак жана түстүү карандаштар.

Убакыт: 15-20 мин.

1-кадам. Студенттерге өздөрүн эркин алып, ырды уга баштаганда көздөрүн жумуп, ырда болуп жаткан окуяларды элестетүү керек экендигин түшүндүрөбүз.

Окуя кайда болуп жатат?

Убакыт кайсы мезгил?

Кайсы жер сүрөттөлүүдө?

Ким жөнүндө сөз болууда? ж.б.у.с.суроолорго жооп берүү керек.

2-кадам: Музыканы коёбуз. Студенттер ырды угуп, түшүнүп, өздөрү элестеткен картинаны сүрөткө тартышат.

3-кадам: Студенттер эки-экиден жуптарга бөлүнүшүп, бири-бири менен эмнени түшүнүп, элестетип тарткан сүрөттөрдүн талкуулашат. Музыканы дагы бир ирет угушат.

4-кадам: Окутуучу бардык студенттердин тарткан сүрөттөрүн карап чыгып, ырдын котормосун чогуу талкуулашат. Кетирилген каталар ондолуп, ырдын кимге арналып, ким тарабынан ырдалып жаткандыгы аныкталып, өзүбүздүн бешик ырларыбыз менен салыштырылып, кеьери талкуу өткөрүлүп, студенттердин сүйлөө кептери бааланат.

5-кадам. Музыка кайра угузулуп, студенттер ырдоону үйрөнүшөт.

“In the jungle”

In the jungle, in the mighty jungle.

The lion sleeps tonight

Wee- weedom-weedom-a - weedom, bum- bumble-way.

Near the village, the peaceful village

The lion sleeps tonight

Wee-weedom—weedom-a-weedom, bum- bumble-way.
Hush my darling, don't fear my darling
The lion sleeps tonight
Wee-weedom—weedom-a-weedom, bum- bumble-way.

II. Ыкма: Сшрёттёрдщ сщйлётщ.

Ыр: “Over the river and through the woods”.

Over the river through the woods
To grandmother's house we go
The horse knows the way, to carry the sleigh
Through the white and drifted snow
Over the river and through the woods
Oh, how the wind does blow
It stings the toes and bites the nose
As over the ground we go.

Колдонулуучу каражаттар: сшрёттёр, барактар.

Убакыт: 25-30 минут.

1-кадам: Окутуучу ар бир студентке аралаштырылган сшрёттёрдщ таратат. Студенттер сшрёттёрдщ ёз парталарынын щтщнё жайып алышат.

Ырдын 1-бёлщгщн уккандан кийин анда эмне жёнщндё сёз болуп жаткандыгын студенттер сшрёттёрдщн ирети менен тщщщндщрщщёт. Андан соь 1-бёлщк кайра уктурулат.

2- кадам: Катар отурган студенттер жоопторун бири-бириникине салыштырышат.

3-кадам: Студенттер окутуучунун суроолоруна жооп бериши керек: Биринчи сшрёт кайсы? Эмне щщщн андай ойлойсуь? Бул сшрёткё туура келщщщ сап эсиьде калдыбы? ж.б.у.с суроолор.

Андан соь ырдын ар бир сабы угузулуп, туура келген сшрёттёр ирети менен коюлуп, саптар тактага жазылат.

4-кадам: Окутуучу 2-бёлщк щщщн ырдын саптары ёз-ёзщнчё жазылган ичке барактарды таратат да, ырдын 2-бёлщгщн угузат.

Ичке барактарда:

M: Oh, how the wind does blow.

K: It stings the toes and bites the nose.

N: Over the river and through the woods

J: As over the ground we go.

деген саптар жазылган.

5-кадам: Студенттер саптарды ирети менен тизишип, ёз варианттарын башкалардыкы мене салыштырууга мщмкщнчщлщк алышат.

6-кадам: Окутуучу текшерщщгё ётёт. Студенттер саптарды белгиленген тамга ирети боюнча айтышкан соь, ырдын бёлщгщ дагы бир ирет уктурулуп, чогуу текшерилет.

7-кадам: Ошентип, тактада ырдын 1-бёлщгщ, ал эми студенттердин алдында ырдын 2-бёлщгщ даяр болуп калды. Ырды которуп, маанисин тщщщнщщкён соь, ырды ырдашат.

8-кадам: Окутуучу тарабынан студенттерге ырчынын максаты, сезимдери, алардын кайда бараткандары, аба-ырайы, кандай унаа менен бара жатакандары тууралуу суроолор берилип, ыр талкууланат.

III. Ыкма: Грамматикалык материалды бышыктоо.

Ыр: “Sealed with a kiss”.

I don't want to say good-bye for the summer
Darling I promise you this
I'll send you all my love
Every day in a letter
Sealed with a kiss
Yes, it's gonna be a cool lonely summer

But I feel the emptiness
 I'll send you all my dreams
 Every day in a letter
 Sealed with a kiss.
 I see you in the sunlight
 I hear your voice everywhere
 I want to tenderly hold you
 But darling you won't be there
 I don't want to say "good-bye" for the summer
 Knowing the love will miss, oh
 Let us move a pledge to meet in September
 And seal with the kiss.

Колдонулуучу каражаттар: барактар, сөздүктүр.
 Убакыт: 50-60 минут.

1-кадам: Адегенде студенттерди эки-экиден жуптарга бөлүштүрөбүз, ырдын тексти жазылган барактарды таратабыз. Аларга ырды угуп, андагы Present Indefinite чагы колдонулган этиштерди, башкача айтканда, ырчынын аракеттерин таап белгилешсе керек экендигин жана биринчи укканда ёздёрщ которуп тишшищщгё аракет кылуулары керек экендигин, андан соь сөздүк колдонуп, котормолорун тууралап алышса болоорун тишшиндщщщ керек.

2-кадам: Ырды угабыз, студенттер Present Indefinite чагындагы этиштерди белгилеп астын сызышат. Жооптор текшерилет.

3-кадам: "Ырчынын сезимдерин ага мааниси жакын дагы кандай сөздөр менен алмаштырууга болоор эле?" деген суроо коюлуп, жооптор доскага жазылат. Башкалардан айырмаланып, кёбщрёёк синонимдерди тапкан студенттерди мактап турууну унутпоо зарыл.

4-кадам: Ырдын калган бөлщктёрщ да 2-3- кадамдарда кёрсётщлгёндёй ирет менен ёткёрёбщз.

5-кадам: Ырды толук бойдон угабыз да: "Ырчы сезимдерин кантип билдирип жатат?" деген суроону коёбуз. Студенттер бул суроого ырдын саптары менен же сөздёрщ менен жооп беришсе болот.

6-кадам: Ырдын кеъири талкуусу ёткёрщлёт.

7-кадам "Силердин ырга болгон кёз карашыъар кандай?" "Ушундай сезимдер силерде да болобу?" "Жайкы эс алуу учурунда кубануу сезимдерин кантип билдирет элеъер?" ж.б.у.с. суроолорго жооп беришет.

Албетте, бул ыкма тилди орточо денгээлде ёздёштщргён тайпада ёткёргён оь.

Кёрсётщлгён ыкмаларды колдонууда студенттер тыбыштарды же айрым бир сөздёрдщ фонетикалык жактан так айтып щйрёнщщгё, сөз байлыктарын гана ёрчщтщщгё щйрёнбөстён, сабакта ёздёрщ эркин сезип, тилге болгон кызыгуусун да арттырышып, маданий тарбия да ала алышаары талашсыз.

Чет тил сабактарында обондуу ырларды колдонуу тил щйрётщщдё окутуучу щщщ да, студенттер щщщ да ёзгёчё жагымдуу ыкма деп эсептейбиз.

Тёмёндё макалада камтылбай калган айрым ыкмалар сунушталат.

1.	Калып калган сөздщрдщ ордуна коюу. а) укпай туруп б) угуп жатып
2.	Иретке келтир. а) саптарды укпай туруп б) щщрёттёрдё уккандан кийин
3.	Сөздёрдщ же щйлёмдёрдщ ордуна туура коюу.
4.	Калып калган саптарды толтуруу (темага байланышкан щйлёмдёр)
5.	Акыркы сабын ёзщъ кош: а) акыркы сап эмне жёнщндё болушу мщмкщщ б) акыркы сапты ёзщщ тщз
6.	Ырда берилген сөздёрдщщ синонимин (антонимин) тап.

7.	Элестет жана сщрётщн тарт. а) эч кандай жардамсыз б) суроолордун, ачкыч сёздёрдщн жардамы менен
8.	Элестөө сщрётгщ аягына чыгар: а) укпай туруп б) суроолордун, ачкыч сёздёрдщн жардамы менен
9.	Ырдагы сезимдер менен мамилелерди талкуула.
10.	Музыкалык суроолорду тщзщп, аларга жооп бер.
11.	Ырда!

Адабияттар:

1. Тщгёлбаева В. Practical English Phonetics. -Каракол, 2002.
2. Иностраннные языки в школе. № 1, 2012.